

Afganistan İhtilafı ve Hindistan

Özgür ÇINARLI¹
Aksaray Üniversitesi

Öz

Afganistan'ın Sovyetler Birliği tarafından işgal edildiği 1979 yılı ile, ABD'nin Taliban'ı devirmeye yönelik askeri operasyona başladığı 2001 yılları arasında Afganistan sürekli bir istikrarsızlık içinde, küresel ve bölgesel güçlerin mücadele alanı olagelmıştır. Hindistan da yakınındaki bu ihtilafa tepkisiz kalmamıştır. Çalışmada ihtilafın değişen aşamaları doğrultusunda Hindistan'ın Afganistan'a yönelik politikaları ele alınmaktadır. Bu doğrultuda Hindistan'ın dış politikasının temel güdüleyicilerinden olan Pakistan karşıtlığının, Hindistan'ın Afganistan'da laik veya en azından ılımlı bir yönetim oluşturma amacı doğrultusunda politika geliştirmesine neden olduğu ortaya koyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Afganistan, Afgan, ihtilaf, Hindistan, dış politika

Afghanistan Conflict And India

Abstract

Between the year 1979, when afghanistan was invaded by Soviet Union, and the year 2001, when USA started military operation in order to overthrow the Taliban regime, Afghanistan remained under constant instability, and area of struggle between global and regional powers. India did not remain nonreactive to the conflict close to itself either. This study deals with the foreign policy of India towards Afghanistan according to the different stages of the conflict. In this respect, it is put forward that the anti-Pakistan stance, which is one of the main motivators of India's foreign policy, directs its policy towards Afghanistan, aim to form a secular or at least a moderate regime.

Keywords:

Afghanistan, Afghan, conflict, India, foreign policy

¹ Yrd. Doç. Dr. Aksaray Üniversitesi, İktisadi, İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Aksaray/Türkiye, ozgurcinarli@hotmail.com.

Çalışmada Afganistan ihtilafı, başlangıcından sona erişine kadar tüm aşamaları ve dönemsel değişimlerinin temel özellikleriyle ele alınmakta ve Hindistan'ın ihtilafın tüm aşamaları boyunca ihtilafa yönelik dış politikası ayrıntılı olarak incelenmektedir. Afganistan'ın Sovyetler Birliği tarafından işgaline Hindistan'ın tepki göstermediği, bilakis yaptığı açıklamaların işgali dolaylı olarak destekler nitelikte olduğu görülmektedir. İşgal sonrasında da Mücahitlere karşı, Sovyetler Birliği tarafından desteklenen Necibullah yönetimiyle yakın ilişkilerini sürdürmüştür. Kabil'in Mücahitlerce ele geçirilip Necibullah yönetiminin son bulmasından sonra da, radikal İslamcı gruplara karşı ılımlıları desteklemeyi tercih etmiştir. Taliban'ın ortaya çıkıp Afganistan'da önemli bir güç haline gelmesiyle de Hindistan, Taliban'a karşı diğer Mücahit gruplar tarafından oluşturulan Kuzey İttifakını desteklemiştir.

Afganistan İhtilafı

Afganistan'ın 1979 yılında Sovyetler Birliği tarafından işgali, uzun yıllar sürecek olan ve küresel ve bölgesel güçlerin müdahaleleriyle kronik bir istikrarsızlık kaynağı haline gelen Afganistan ihtilafının başlangıcı olmuştur. Pakistan topraklarındaki Afgan mülteci kamplarında örgütlenen direniş grupları Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin de desteğiyle Sovyet işgaline karşı şiddetli bir direniş hareketi başlatmışlardır. Ancak dış yardımların bu Mücahit gruplara ulaştırılması görevini üstlenen Pakistan Gizli Servisi (ISI), Pakistan'ın politikası doğrultusunda, başta Gülbekdin Hikmetyar'ın liderliğindeki Hizb-i İslami gibi radikal İslamcı grupları kayırarak Mücahit hareketin gittikçe radikalleşmesine neden olmuştur.²

1989 yılında Sovyetler Birliğinin Afganistan'dan birliklerini çekerek işgali sona erdirmesi üzerine ihtilaf

bir sonraki safhaya geçmiştir. 1992 yılında Kabil'in Mücahitler tarafından ele geçirilmesine kadar sürecek olan bu dönemde, Sovyet destekli Komünist Necibullah yönetimi ile Mücahit gruplar arasında şiddetli bir iç savaş yaşanmıştır. Dönemin temel özelliği, ihtilafa yönelik ABD ve Sovyetler Birliği (sonrasında Rusya) gibi küresel güçlerin ilgilerinin kademeli olarak azalması, buna mukabil Pakistan, Suudi Arabistan, İran gibi bölgesel güçlerin ilgi ve etkinliklerinin artmasıdır.³

Ne var ki, 1992 yılında Kabil'in Mücahitler tarafından ele geçirilip Necibullah yönetiminin devrilmesi ihtilafı sona erdirip ülkede istikrarı sağlamamıştır. Bu sefer de Mücahit gruplar iktidarı paylaşmakta başarılı olamayıp kendi aralarında savaşımaya başladılar. İrili ufaklı pek çok grup olsa da temelde tüm mücadele ülkedeki dört büyük Mücahit grubu arasında yaşanmıştır: Gülbekdin Hikmetyar'ın liderliğindeki Hizb-i İslami; Burhaneddin Rabbani'nin liderliğindeki Cemiyet-i İslami; Abdül Ali Mezari liderliğindeki Hizb-i Vahdet; Reşit Dostum'un liderliğindeki Cünbiş-i Milli. İdeolojik olarak grupların tümü İslam'ı referans alsada da Hizb-i İslami'nin en radikal, diğerlerinin de nisbeten ılımlı olduğu söylenebilir. Aynı zamanda tüm bu grupların etnik yapılarına baktığımızda Afganistan'daki dört büyük etnik gruba tekabül ettiklerini görürüz. Hizb-i İslami Peştunlardan, Cemiyet'i İslami Taciklerden, Hizb-i Vahdet Hazaralardan, Cünbiş-i Milli ise Özbeklerden oluşmaktadır. Bu da bize iktidar mücadelesinin aynı zamanda etnik bir boyutunun olduğunu göstermektedir. 1994 yılında ortaya çıkan Taliban hareketinin ülkede başat güç haline gelmesine kadar süren bu dönemin temel özelliği pamuk ipliğine bağlı ittifakların sürekli değişmesi, küresel güçlerin ihtilafa yönelik ilgilerini tamamen kaybetmesi ve inisiyatifin tamamen bölgesel güçlerin eline geçmesidir.⁴

² Afganistan'da Sovyet işgali konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Arnold, 1985; Arnold, 1988: 111-132; Broxup, 1983: 83-108; Broxup, 1988: 197-201; Canfield, 1985: 121-135; Dorronsoro ve Lobato, 1989: 95-108; Es'haq, 1987: 119-139; Hauner, 1988: 89-102; Kakar, 1995; Knabe 1988: 133-144; Krakowski, 1985: 105-118; Kuperman, 1999: 219-263; Kuzio, 1987: 99-117; Majrouh, 1985: 97-109; Roy, 1989: 43-62; Safi, 1986: 103-110. Pakistan'ın bu dönem Afganistan politikası ve bu politikanın Afgan direnişine etkileri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Çınarlı, 2009: 69-76; Rubin, 1995: 196-201; Rupert, 1989: 759-785.

³ İşgal sonrasında Mücahitlerin Necibullah yönetimine karşı mücadele ettiği bu dönem hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Goodson, 1998: 471-488; Halliday ve Tanin, 1998: 1357-1380; Oğuz, 2001: 269-286; Çınarlı, 2009: 175-188; Rubin, 1995: 146-175; 247-284; Rupert, 1989: 759-785.

⁴ Mücahit grupların birbirleriyle mücadele ettiği bu dönem hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Çınarlı, 2009: 189-200; Goodson, 1998: 471-488; Khalilzad, 1995: 147-152; Oğuz, 2001: 286-303; Rubin, 1994: 185-190; Tarzi, 1993: 165-174; Weinbaum, 1991: 71-85.

Ülkenin güneyindeki Kandahar Kenti civarında Taliban hareketinin ortaya çıktığı 1994 yılı aynı zamanda Pakistan’da bu ülkenin dış politikasına yansiyacak bir iktidar değişikliğinin olduğu döneme denk gelir. Hizb-i İslami’yi destekleyen Cemaat-i İslami partisinin ortağı olduğu Ziya-ül Hak hükümeti düşmüş ve Benazir Butto Pakistan’da seçimi kazanmıştır. Cemaat-i İslam’a rakip olan diğer İslamcı parti Cemaat-i Ulema-i İslam ise Butto’yu destekleyerek hükümet ortağı olmuştur. Cemaat-i Ulema-i İslam’ın etkisiyle de Pakistan’ın desteği Gülbettin Hikmetyar’ın Hizb-i İslami grubundan Taliban’a yönelir. Pakistan’ın yeni hükümeti Taliban’a yönelik uluslararası çapta destek sağlamak amacıyla lobi faaliyetlerinde de bulunarak ilk etapta Suudi Arabistan’ın desteğini, ardından da ABD’nin sempatisini sağlar. Bu dönemde ABD Taliban’ı Afganistan’da istikrarı sağlayabilecek, terör örgütü kamplarını kapatabilecek, uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele edebilecek, İran’ı çevreleyebilecek bir güç olarak gördüğünden ona sempati duymakta ve kökenine bir önem atfetmemektedir. Fakat en önemlisi de bir ABD enerji şirketi olan UNOCAL’ın trans-Afgan boru hattı projesinde inisiyatifi üstlenmiş olmasıdır. Bu geniş çaplı uluslararası destek sayesinde Taliban birkaç yıl içinde Afganistan’da başat güç haline gelerek ülke çapında kontrol sağlamayı başarmıştır. Gülbettin Hikmetyar’ın Hizb-i İslami grubu devre dışı kalmış, diğer üç grup da Kuzey İttifakı adı altında birleşip direnişi sürdürmüşlerse de başarılı olamamışlardır. Ancak Taliban’ın aşırı baskıcı uygulamaları ve el-Kaide gibi terör örgütlerini ülkede barındırması uluslararası kamuoyunda antipati uyandırmış ve nihayet ABD’nin de tepkisine yol açmıştır. Bu tepki el-Kaide’nin 11 Eylül saldırısından sonra doğrudan doğrudan askeri müdahaleye dönüşerek Taliban yönetiminin devrilmesiyle sonuçlanmış ve Afganistan’da yeniden yapılanma süreci başlamıştır.⁵

⁵ Taliban hakkında bu hareketin kökeni, ideolojisi ve örgütsel ve etnik yapısı gibi ayrıntılı bilgiler için bkz. Rashid, 2001: 25-46; 133-169. Pakistan’da hükümet değişimi ve bunun Pakistan dış politikasına etkisi ile ilgili bkz. Rashid, 1998: 72-89; Rashid 2001: 303-324. Suudi Arabistan’ın Afganistan’a yönelik politikası hakkında bkz. Ahady, 1998: 117-134. ABD’nin Afganistan politikası ve trans-Afgan boru hattı projesi ile ilgili bkz. Mackenzie, 1998: 90-103; Rashid, 2001: 257-302;

Hindistan’ın Afganistan İhtilafına Yönelik Dış Politikası

İhtilafın tüm bu safhaları boyunca Afganistan, sürekli bir istikrarsızlık içinde dış müdahalelere maruz kalırken, Hindistan da yakınındaki bu ihtilafa duyarsız kalmayarak, tüm safhalar boyunca, izlediği bölgesel politikaların amaç ve hedefleri doğrultusunda ihtilafa müdahil olmuştur. Temelde “Pakistan karşıtlığı” prensibine dayanan Hindistan dış politikası, bir yandan Sovyetler Birliği, (sonrasında Rusya) İran ve Orta Asya ülkeleriyle stratejik ve ticari ilişkilerini geliştirmeyi, diğer yandan da bu ülkelerin Pakistan ile olası bir yakınlaşma sürecine girmelerini engellenmeyi amaçlamıştır. Bu politikasının Afganistan’a yansımaları ise, bu ülkede Pakistan’a yakın bir yönetimin oluşmasını engelleyerek, mümkünse Pakistan’a düşman, hiç değilse mesafeli bir yönetimin oluşumunu sağlamak olmuştur.

Sovyet işgalinden önce, bölgedeki iki Müslüman ülke olan Afganistan ve Pakistan’ın yakınlaşmalarının engellenmesi Hindistan’ın öncelikli hedeflerindendi. Bu doğrultuda, 1947 yılının Eylül ayında Afganistan’ın Pakistan’ın BM üyeliğinde olumsuz oy kullanması Hindistan’ın teşvikiyle olmuştur. Sonrasında, Hindistan, Sovyetler Birliği ile beraber “Peştunistan Meselesi”nin gündemde tutulması için çaba sarf

Raphell, 1996. Taliban’ın Afganistan’da yayılma süreciyle ilgili bkz. Davis, 1998: 43-71; Khalilzad, 1996: 190-195; Magnus, 1997: 111-117; Oğuz, 2001: 305-324; Rashid, 2001: 25-129.

⁶ Afganistan ile Pakistan arasındaki Peştunistan meselesinin kökenleri, 1893 yılında Britanya Hindistanı’nın Dış İlişkiler sorumlusu olan Sir Mortimer Durand ile imzalanan Durand Antlaşması’na kadar uzanır. Bu antlaşmayla Afganistan ile Britanya Hindistanı arasındaki sınır (bugünkü Afganistan-Pakistan sınırı) belirlenmiş ve adı Durand Çizgisi olan bu sınır bölgedeki Peştun kabileleri birbirinden ayırmıştır. 1947 yılında Britanya Hindistanı’nın Hindistan ve Pakistan olarak bölündüğü sırada, Afganistan Durand antlaşmasıyla kendisinden alınan bölgede yaşayan Peştunlar için Afganistan’a ya da Pakistan’a katılma veya bağımsız olma seçeneklerinin olduğu bir halk oylaması talep etmişti. Ancak, belirtildiği gibi, bölgedeki Peştunlara sadece Hindistan’a veya Pakistan’a katılma seçeneği sunulmuştu. Peştunlar da, Müslüman bir ülke olduğu için Pakistan’a katılma yönünde oy kullandılar. Afganistan 1955 yılında, Peştunistan adında bir Peştun özerk yönetimi oluşturulmasını talep etmiştir. 1960’lı yıllar boyunca durgun bir seyir izleyen Peştunistan meselesi, Pakistan’ın doğu bölgelerini (şimdiki Bangladeş) kaybetmesi ve Hindistan karşısında yenilgiye uğraması

etmiştir. Bunun sonucunda, Peştunistan meselesi yüzünden, Afganistan ve Pakistan'ın ilişkilerini normalleştirebilmeleri mümkün olmamıştır (Maass, 1999: 74; Matinuddin, 1999: 178; Rais, 1993: 912).

Afganistan'ın Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmesi ise, Hindistan'ın Afganistan politikasında, önemli bir çelişkiye neden olmuştur. Her ne kadar, bölgeye yönelik dış müdahalelere şiddetle karşı olduğunu ilan etmiş olsa da, Hindistan, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali konusunda sessizliğini korumayı tercih etmişti. Bu dönemde, Hindistan'dan, Sovyet birliklerinin Afganistan'da uyguladığı şiddeti ve neden olduğu yıkımı resmi olarak eleştiren hiç bir açıklama gelmemiştir. Hindistan'ın bu tutumu pek çok üçüncü dünya ülkesinin Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgaline yönelik kızgınlığıyla çelişse de, genel politikasıyla uyumludur. Çünkü, kendi güvenliğini doğrudan tehdit etmeyen bir neden yüzünden Moskova'yı gücendirmek istememiştir. Ayrıca, Mücahitlerin Sovyet destekli yönetimi yıkması sonucunda Afganistan'da kendisine düşman ve Pakistan'a dost bir yönetimin iktidara gelecek olmasından endişe duymuştur. Diğer taraftan, Afgan ihtilafına bulaşan ve Sovyetler Birliği ile karşı karşıya gelen Pakistan'ın zayıflayacağını ve bölgesel güç dengesinin kendi lehinde değişeceğini ummuştur (Rais, 1992: 89-90). ABD'nin Pakistan'la askeri işbirliği içinde oluşu da Hindistan'ı Sovyetler Birliği'ne daha da yakınlaştırmıştır (Borer, 1992: 242-256).

Hindistan yönetiminden bağımsızlık isteyen Keşmirli Müslüman direnişçilerin desteklenmesinin engellenmesi konusu da, Hindistan dış politikasının en önemli belirleyicilerinden biridir. Bu etmen, Hindistan'ın Keşmirli direnişçilere sempatiyle bakan İslamcı mücahit gruplara karşı Komünist yönetimi desteklemesinin diğer bir nedenidir. Ancak, 1992 yılında Necibullah yönetiminin çöküşü ve Kabil'in mücahitler tarafından ele geçirilişi, Kabil'i ele geçirmelerinin çok öncesinde mücahit liderleri Keşmir'in bağımsızlığı fikrini desteklediklerini açıklamalarından dolayı (Rais, 1992: 92) Keşmir meselesindeki psikolojik ve politik dengeleri de etkilemiştir.

sonucunda zayıflamasıyla, 1972 yılında yeniden gündeme gelmiştir (Aziz 1988: 155-157, Encyclopedia 28 Temmuz 2008).

Bu öncelikler doğrultusunda Hindistan, Afganistan'ın Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmesi konusunda, Sovyetler Birliği'nin yaklaşımıyla uyumlu bir tavır sergilemiştir. Pakistan'ı mücahitlere yönelik desteğinden dolayı Afganistan'ı istikrarsızlaştırmakla suçlamıştır. Bunun sonucunda, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgalini stratejik olarak bir saldırıdan ziyade savunma olarak yorumlamıştır. Böylelikle, ABD'nin Pakistan'a sağlamakta olduğu askeri yardımın meşruiyetini de çürütmeye çalışmıştır (Rais, 1992: 90). Hatta, mücahit direnişini Afganistan'ın meşru hükümetine isyan olarak da nitelendirmiştir (Rais, 1993: 914).

Bunun yanısıra, Pakistan'ın Afganistan'ın yanı sıra Orta Asya devletleriyle de iyi ilişkiler kurarak bir Müslüman bloğu oluşturması olasılığı, Hindistan'ın oldukça tedirginlik duyduğu bir diğer ihtimaldir. Böylelikle, Pakistan yalnızca ticari ilişkilerini ve ekonomisini geliştirmekle kalmayıp aynı zamanda Hindistan'la gireceği bir sıcak çatışmada gereksinim duyduğu stratejik derinliğe de sahip olacaktır. Hindistan'ın tanınan gazetecilerinden K.P. Nayar, Orta Asya devletlerinin başta İslam Konferansı Örgütünde olmak üzere hiç bir uluslararası örgütte Pakistan'la yakınlaşmalarını gerektiğini belirtmiştir (Maass, 1999: 74; Matinuddin, 1999: 180).

Ancak Yeni Delhi, iki konuda önemli hesap hataları yapmıştır. Bunlar: Sovyet işgalinin büyüklüğü ve önemi ile Pakistan'ın Sovyet tehdidine karşı alacağı riskin boyutudur. Sovyet işgalini hafife alan Hindistan, yanı başındaki bu ihtilaftan tecrit edilmiş, diğer taraftan Pakistan, etkili bir bölgesel oyuncu olarak öne çıkarak, önemli miktarda uluslararası desteğe sahip olmuştur (Rais, 1992: 90-91).

Dünya kamuoyunun aksine, Kabil'deki Sovyet destekli yönetimin meşruiyetini sorgulama gereği duymayan Hindistan, bu yönetimle ticari ilişkilerini geliştirme ve yönetime teknik ve ekonomik destek verme politikasını sürdürmüştür. Sovyetler Birliği'nin Afganistan'dan çekileceğinin kesinleşmesi üzerine Necibullah yönetiminin geleceğiyle daha da yakından ilgilenmeye başlamıştır. Öncelikle Afgan ihtilafının çözümünde rol almaya çalışmışsa da, Pakistan tarafından engellenmiş ve bunun sonucunda Necibullah yönetimine yönelik desteğini arttırmıştır.

Necibullah'a verdiği diplomatik desteğin yanı sıra, Afganistan'da Hintli doktor ve hemşirelerin görev yaptığı 100 yataklı bir hastane kurmuştur (Matinuddin, 1999: 178; Rais 1992: 91).

Hindistan'ın İslamabad'daki Yüksek Komiseri Satış Çandra'ya göre Necibullah Afganistan için en uygun liderdi ve Afganistan'a barış ve istikrarı ancak Necibullah getirebilirdi. Çünkü, ona göre Necibullah Kralcılar, Komünistler, tüm etnik gruplar tarafından kabul edilebilir, önerilere açık ve uzlaşmacı biriydi. Ancak, Necibullah'ın Hindistan tarafından bu kadar desteklenmesinin en önemli nedeni Hindistan'la iyi ilişkiler kurmuş olmasıdır. Hatta, Afganistan'daki belirsiz durumdan dolayı Necibullah, ailesini Hindistan'a yerleştirmiştir (Matinuddin, 1999: 179).

Hindistan, mücahitlerin savaştan yorulup Necibullah yönetimini tanıyacıklarını hesaplamışsa da, bu tahmininde yanılmıştır. Necibullah yönetiminin yıkılması ve mücahitlerin Kabil'e girişile Hindistan, Afganistan meselesinden bir süreliğine tecrit edilmiştir (Rais, 1992: 91).

Hindistan'ın Necibullah'a yönelik desteğinin diğer bir önemli nedeni de Sovyetler Birliği ile ilişkilerinin yakın olmasıydı. Hatta Necibullah'ın devrilişinden sonra dahi, Rusya ile Hindistan arasında Afganistan'a yönelik politikalarında her iki ülke de Afganistan'da köktendinci bir rejimin iktidara gelmesinden tedirginlik duymasından ötürü koordinasyon devam etmiştir. Hindistan, Afganistan'daki Komünist yönetimi desteklemiş olduğundan dolayı mücahitler tarafından antipatiyle karşılanmaktaydı. Ancak, Burhaneddin Rabbani, Pakistan tarafından desteklenmekte olan Taliban tarafından tehdit edilmeye başlayınca Hindistan'ın yardımına başvurmuştur. Afganistan politikalarında yeniden sahneye dönmek isteyen Hindistan bu fırsatı kaçırmayarak Rabbani yönetimine yardım elini uzatmıştır. Hindistan, Rabbani yönetimine yiyecek, ilaç ve diğer tüketim malları gibi insani yardımda bulduklarını açıklasa da, aslında Rabbani yönetiminin Taliban baskısı karşısında ayakta kalabilmesini sağlamaya çalışıyordu. Nitekim Hindistan, Rabbani yönetimine insani yardımın yanında çeşitli silah yedek parçaları ve savaş uçakları gibi gelişmiş savaş araçlarının bakım ve onarımı için

teknisyenler de göndermiştir (Maass 1999: 74; Matinuddin, 1999: 179).

ISI'nın raporlarına göre 1995 yılının Haziran ayının 15'i, 16'sı, 21'i ve 27'sinde olmak üzere her seferinde Hindistan'ın iki ya da üç kargo uçağı Afganistan'a inmiştir. Taliban yetkililerinin belirttiğine göre bu uçakların pilotlarından bazılarından uçakların hükümete ait olduğu yönünde mesajlar alınmıştır. Rabbani bu iddiaları yalanlasa da, daha sonra Reşit Dostum, iddiaların doğru olduğunu açıklamıştır. Hatta BM Afganistan özel temsilcisi Mahmut Mestiri, Rabbani yönetimine Ukrayna'nın otuz adet savaş uçağı, Hindistan'ın askeri malzeme sağladığının Dostum tarafından kendisine rapor edildiğini belirtmiştir (Matinuddin, 1999: 180).

Sonrasında da Burhaneddin Rabbani ve Başbakanı Ahmed Şah Ahmedzai ile görüşmek için Hindistan'dan pek çok heyet Afganistan'ı ziyaret etmeye devam etmiştir. Rabbani yönetiminin gizli servisinin başkanı da 1995 yılının Aralık ayında bir haftalığına Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'yi ziyaret etmiştir. Karşılıklı gerçekleşen bu ziyaretlerin amacı Rabbani rejiminin elini güçlendirmek ve yönetimde olabildiğince uzun süre kalmasını sağlamaktır (Maass, 1999: 74; Matinuddin, 1999: 180).

Hindistan, Taliban'a karşı İran'ı da kendi yanına çekmek amacıyla Taliban'ın Pakistan tarafından ABD'nin desteğiyle yaratıldığını öne sürmüştür. İranlı yetkilileri buna inandırmaya çalışan Hindistan, ABD'nin olduğu gibi Pakistan'ın da Afganistan'da İran'ın etkinliğinin artmasına karşı olduğunu belirtmekteydi. Bu sıralarda, bazı CIA yetkililerinin İran'ın istikrarsızlaştırılması için bütçeden 20 milyon dolarlık bir pay ayrıldığı yönünde yaptığı açıklamalar, İran'ın Hindistan'ın bu iddialarına inanmasını kolaylaştırmıştır (Matinuddin, 1999: 180).

Hindistan ve İran'ın ekonomik çıkarları da örtüşmektedir. Afganistan ve Orta Asya ülkelerine ihraç edilen Hint malları İran üzerinden geçmektedir. İran'ın çeşitli sektörlerinde pek çok Hintli mühendis istihdam edilmiş durumdadır. İran'dan Hindistan'a uzanacak bir petrol boru hattı projesi uzun süredir gündemdedir. İki ülkenin siyasi çıkarlarının yanı sıra

ekonomik çıkarları da Afganistan meselesinde birlikte hareket etmelerini sağlamıştır (Matinuddin, 1999: 181).

Hindistan'ın Orta Asya ülkeleriyle de bu devletlerin Sovyetler Birliği'nin parçası oldukları dönemde başlamış iyi ilişkileri vardır. Hintli işadamları Orta Asya ülkelerindeki ticari bağlantıları sürdürmektedirler. Hindistan ile Orta Asya ülkeleri arasındaki üst düzey görüşmeler de sürekli devam etmiştir. Afganistan'ın Hizb-i İslami veya Taliban gibi radikal İslamcı grupların eline geçişinin engellenmesi her iki tarafın da çıkarınadır (Maass, 1999: 71-74; Matinuddin, 1999: 181-182).

Sonuç

Afganistan ihtilafının tüm safhaları boyunca Hindistan'ın ihtilafa yönelik politikası değerlendirildiğinde görülmektedir ki: Hindistan Afganistan'da mümkünse laik, değilse en azından ılımlı bir yönetimin oluşmasına çaba harcamaktadır. Bunun için de İran, Rusya ve Orta Asya devletleriyle geliştirmiş olduğu iyi ilişkileri ve potansiyel işbirliği olanaklarını harekete geçirebilmektedir. Ayrıca, aralarında Cemiyet-i İslami gibi ağırlıklı olarak Taciklerden oluşan bir grup olmasına rağmen Mücahitlere karşı Necibullah yönetimini, sonrasında da ağırlıklı olarak Peştunlardan oluşan Hizb-i İslami ve Taliban'a karşı da Cemiyet-i İslami'yi ve Kuzey İttifakını desteklemesi, Hindistan için ihtilafın etnik boyutunun hiç bir önem taşımadığını, politikalarını savaşı grupların sadece ideolojik yapısına göre belirlediğini göstermektedir.

Kaynaklar

AHADI, Anwar'ül Haq. (1998). Saudi Arabia, Iran and the Conflict in Afghanistan. *Fundamentalism Reborn*, William Maley (Ed), C. Hurst & Co., London, (s:117-134).

ARNOLD, Anthony. (1985). *Afganistan: The Soviet Invasion in Perspective*, Hoover Institution Press, Standford.

Arnold, Anthony. (1988). *Parallels and Divergences between the US Experience in Vietnam and the Soviet Experience in Afghanistan*, Central Asian Survey, Vol:7, No:2/3, (s:111-132).

AZIZ, Raja Ehsan. (1988). *Pakistan's Relations with Afghanistan*, Central Asian Survey, Vol:7, No:2/3, (s:153-162).

BORER, Douglas A. (1992). *The Genesis of a Forgotten War: Containment in Afghanistan 1947-1956*, Comparative Strategy, Vol:11, No:3, (s:343-356).

BROXUP, Marie. (1983). *The Soviets in Afghanistan: The Anatomy of a Takeover*, Central Asian Survey, Vol:1, No:3, (s:83-108).

BROXUP, Marie. (1988). *Afganistan According to Soviet Sources 1980-1985*, Central Asian Survey, Vol:7, No:2/3, (s:197-201).

CANFIELD, Robert L. (1985). *Western Stakes in the Afghanistan War*, Central Asian Survey, Vol:4, No:1, (s:121-135).

ÇINARLI, Özgür. (2009) *Afganistan'daki İç Savaş ve Dış Müdahale (1989-2001)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (yayınlanmamış Doktora Tezi)

DAVIS, Anthony. (1998). *How Taliban Became a Military Force*, *Fundamentalism Reborn*, William Maley (Ed), C. Hurst & Co., London, (s:43-71).

DORRONSORO, Gilles. ve C. Lobato. (1989). *The Militia in Afghanistan*, Central Asian Survey, Vol:8, No:4, (s:95-108).

Encyclopedia, 2008. http://www.encyclopedia.com/html/section/afghanis_history.asp, 28 Temmuz 2008

ES'HAQ, Mohammad. (1987). *The Present Situation in Afghanistan (June 1986)*, Central Asian Survey, Vol:6, No:1, (s:119-139).

GOODSON, Larry P. (1998). *Periodicity and Intensity in the Afghan War*, Central Asian Survey, Vol:17, No:3, (s:471-488).

HALLIDAY, Fred. ve Z. Tanin. (1998). *The Communist Regime in Afghanistan 1978-1992: Institutions and Conflicts*, Europe-Asia Studies, Vol:50, No:8, (s:1357-1380).

HAUNER, Milan L. (1988). *Soviet Geostrategic Position in the Southern Tier and the Occupation of Afghanistan*, Central Asian Survey, Vo:7, No:2/3, (s:89-102).

KAKAR, Hassan M. (1995). *Afganistan: The Soviet Invasion and the Afghan Response, 1979-1982*, University of California Press, Berkeley.

KHALILZAD, Zalmay. (1995). *Afganistan in 1994: Civil War and Disintegration*, Asian Survey, Vol:35, No:2, (s:147-152).

KHALILZAD, Zalmay. (1996). *Afganistan in 1995: Civil War and a Mini Great Game*, Asian Survey, Vol:36, No:2, (s:190-195).

KNABE, Gunter. (1988). *The Soviet Invasion of Afghanistan*, Central Asian Survey, Vol:7, No:2/3, (s:133-144).

KRAKOWSKI, Elie D. (1985). *Afganistan: The Forgotten War*, Central Asian Survey, Vol:4, No:2, (s:105-118).

KUPERMAN, Alan J. (1999). *The Stinger Missile and the US Intervention in Afghanistan*, Political Science Quarterly, Vol:114, No:2, (s:219-263).

KUZIO, Taras. (1987). *Opposition in the USSR to the Occupation of Afghanistan*, Central Asian Survey, Vol:6, No:1, (s:99-117).

MAASS, Citha D. (1999). *The Afghanistan Conflict: External Involvement*, Central Asian Survey, Vol:18, No:1, (s:65-78).

- MACKENZIE, Richard. (1998). The United States and the Taliban, *Fundamentalism Reborn*, William Maley (Ed), C. Hurst & Co., London, (s:90-103).
- MAGNUS, Ralph H. (1997). Afghanistan in 1996: The Year of Taliban, *Asian Survey*, Vol:37, No:2, (s:111-117).
- MAJROUH, Sayd B. (1985). The Russian Intervention in Afghanistan: The Economic War, *Central Asian Survey*, Vol:4, No:4, (s:97-109).
- MATUNIDDIN, Kamal. (1999). The Taliban Phenomenon: Afghanistan 1994-1997, Oxford University Press, New York.
- OĞUZ, Esedullah. (2001). Hedef Ülke Afganistan, Doğan Ofset AŞ, Türkiye.
- RAIS, Rasul B. (1992). Afghanistan and Regional Security after the Cold War, *Problems of Communism*, Vol:41, No:3, (s:82-94).
- RAIS, Rasul B. (1993). Afghanistan and the Regional Powers, *Asian Survey*, Vol:33, No:9, (s:905-922).
- RASHID Ahmed. (1998). Pakistan and the Taliban, *Fundamentalism Reborn*, William Maley (Ed), C. Hurst & Co., London, (s:72-89).
- RASHID, Ahmed. (2001) Taliban, İslamiyet, Petrol ve Orta Asya'da Yeni Büyük Oyun. Everest ve Mozaik ortak yayını, İstanbul.
- RAPHELL, Robin L. (1996, 17 June). US Interests in and Policy toward Afghanistan, Department of State Dispatch.
- ROY, Olivier. (1989). Afghanistan – War as a Factor of Entry into Politics, *Central Asian Survey*, Vol:8, No:4, (s:43-62).
- RUBIN, Barnett. (1994). Afghanistan in 1993: Abandoned but Surviving, *Asian Survey*, Vol:34, No:2, (s:185-190).
- RUBIN, Barnett. (1995). The Fragmentation of Afghanistan: State Formation and Collapse in the International System, Yale University Press, Michigan.
- RUPERT, James. (1989). Afghanistan's Slide toward Civil-War, *World Policy Journal*, Vol:6, No:4, (s:759-785).
- SAFI, Nasrullah. (1986). Soviet Military Tactics in Afghanistan, *Central Asian Survey*, Vol:5, No:2, (s:103-110).
- TARZI, Shah M. (1993). Afghanistan in 1992: A Hobbesian State of Nature, *Asian Survey*, Vol:33, No:2, (s:165-174).
- WEINBAUM, Marvin G. (1991). War and Peace in Afghanistan: The Pakistani Role, *Middle East Journal*, Vol:45, No:1, (s:71-85).